

ELIŠKA KATEŘINA SMÍŘICKÁ A PŘÍBĚH JEJÍ LÁSKY**Jindřich FRANCEK**

Zemanský rod Smiřických¹⁾ vstoupil na scénu českých národních dějin na počátku 15. století. Sledování jeho vývoje je poučné pro poznání cest vedoucích k proměně v rod panský²⁾ a směřujících k realizaci politických ambicí.

Jan Smiřický³⁾ přesunul v 15. století svůj zájem z východních do severních Čech, obratným manévrováním využil možností rušné atmosféry husitské doby ve svůj prospěch. Zpočátku táhl s Žižkovým vojskem, ale v krátké době přešel na stranu husitské pravice a roku 1421 se stal mělnickým hejtmánem. Později náležel mezi přívržence kandidáta českého trůnu Zikmunda Korybuta. Po jeho pádu šel ještě dále, až se ocitl v táboře Zikmunda Lucemburského. V září 1427 se pokusil s Hynkem z Kolštejna o dobytí Prahy. Byl to ovšem pokus neúspěšný a Jan Smiřický byl dokonce zajat a uvězněn na radnici, odkud se mu podařilo po čase uprchnout. Tím skončila jeho éra mělnického hejtmanství. Novou základnou Smiřického moci se stala Roudnice nad Labem, kterou mu předal bojácný pražský arcibiskup Konrád z Vechty, když se uchýlil pod jeho ochranu.⁴⁾ Podobně získal i Helfenburk, dnes Hrádek. Tehdy ovládal Pojizeřf mocný rod pánů z Michalovic, do něhož se Jan Smiřický přičlenil a dostal od nich alespoň zástavně i další statky. V třicátých letech držel Housku, v následujícím desetiletí pak i Bezděž, Jestřebí, Lysou nad Labem a jiná menší panství. V té době se účastnil četných diplomatických jednání, podílel se i na správě země. V roce 1440 se stal hejtmánem boleslavského kraje společně s Jiřím z Poděbrad, současně byl i hejtmánem litoměřického kraje. Když se stal Jiří z Poděbrad zemským správcem, zasedal i Smiřický v zemské správčí radě. Jeho generační soupeření s mladým ambiciózním správcem však skončilo tragicky. Jan Smiřický totiž tajně varoval českého krále Ladislava Pohrobka před nebezpečím, které mu hrozilo ze strany Jiřího z Poděbrad. Ten získal Smiřického list, přečetl jej radě, která se včetně Jana Smiřického shodla na tom, že autor dopisu je zrádce země a zaslouží trest smrti. Smiřický byl ihned uvězněn a 7. září 1453 popraven. Zprávu o této události

podal Oldřichovi z Rožmberka jeho informátor Pavel z Dětrichovic.⁵⁾ Pozoruhodné je, že umřel jako přesvědčený kališník, o čemž svědčí jeho závěť ze 6. září 1453.⁶⁾ Poručníkem svých dětí ustanovil Zdeňka ze Šternberka, který však spravoval sirotčí majetek spíše ve svůj prospěch, a tak došlo v druhé polovině 15. století k redukci smiřických statků. Jan Smiřický měl s Markétou z Michalovic dva syny, z nichž Jindřich zabezpečil svými potomky další život rodu. Víme o něm, že jako dobrý válečník sloužil věrně českému králi Vladislavu Jagellonskému a s jeho svolením i císaři Fridrichovi. Za tyto služby byl i s celým rodem povýšen roku 1477 do panského stavu.

Jindřich Smiřický se oženil s Kateřinou z Kolovrat a měl s ní jedenáct dětí, sedm dcer a čtyři syny. Z nich vynikl Zikmund, který žil v letech 1468 - 1548. V mládí sloužil v Uhrách, na dvoře varadinského biskupa a později i na buďinském dvoře krále Matyáše. Po jeho úmrtí se vrátil domů. Nejprve se oženil s Otkou z Boskovic a po jejím brzkém skonu uzavřel sňatek s Kunhutou z Fictum. Z jejich manželství vzešlo sedm dětí, čtyři dcery a tři synové. Zikmund Smiřický začal budovat rozsáhlý komplex panství, vynikl jako dobrý hospodář. V roce 1514 získal Hrubou Skálu, v třicátých a čtyřicátých letech pak Škvorec, Hořice, Náchod, Semily a další menší panství.⁷⁾

Jaroslav, nejstarší syn Zikmunda Smiřického, se narodil v roce 1513 a uplatnil se v habsburských službách. Roku 1540 doprovázel Ferdinanda I. do Nizozemí, v roce 1543 královskou dceru Alžbětu do Polska, účastnil se bojů za šmalkadské války. V roce 1548 byl členem doprovodu arciknížete Maxmiliána na jeho cestě za španělskou nevěstou. Pro úmrtí otce se však vrátil předčasně domů. Když se Maxmilián vracel s manželkou Marií ze Španělska, byla k jejich uvítání vyslána roku 1551 do Janova velká výprava českých, moravských a slezských šlechticů. Mezi jejími členy byl jak Jaroslav Smiřický, tak i jeho bratři. Tato výprava se protáhla na osm měsíců. Během italské cesty získali naši šlechtici cenné poznatky a po návratu pak přispívali k šíření renesančního životního stylu.⁸⁾

Albrecht Smiřický (+ 1567) spravoval svá panství z Náchoda a Jindřich Smiřický (+ 1569) z Hrubé Skály. Jejich bratr Jaroslav vybudoval své sídlo v Kostelci nad Černými lesy, který koupil v roce 1558.⁹⁾ V hospodářském podnikání navázal na činnost svého otce. Během let získal ve středních Čechách i další pozemkový majetek. Tajemství úspěchu Smiřických spočívalo v řízení všech panství jako jednotného hospodářského celku a v sladění provozu jejich zařízení.¹⁰⁾ Výrazem přízně panovnického dvora bylo pověření Smiřického různými úřady. V letech 1571 - 1586 vykonával funkci královského maršálka, v letech 1587 - 1597 byl královským hofmistrem.

Jaroslav Smiřický se oženil s Kateřinou z Hazmburku, ale jejich čtyři děti se dospělosti nedožily. Jeho život mohl skončit v pokročilém věku tragicky, kdyby se zdařil záměr skupiny zločinců, která se chystala jej zabit. Dovídáme se o tom z útrpného výslechu Jana Huhňavého, jenž byl v Jaroměři vpleten do kola roku 1593.¹¹⁾ Poněvadž Jaroslav Smiřický neměl přímé dědice, zřídil ze svých

panství fideikomis pro nejstaršího člena rodu.¹²⁾ Zemřel roku 1597 ve svém pražském malostranském domě, pohřben byl v kostelecké hrobce.

Rodového majetku se ujal Zikmund, synovec Jaroslava Smiřického. Když získal dědictví po zemřelých bratrech i jejich statky a další přikoupil, stal se nejbohatším šlechticem v Čechách. Jeho hospodářskému významu odpovídalo pochopitelně i postavení ve veřejném životě, neboť zastával řadu zemských a dvorských úřadů. Zikmund Smiřický měl s Hedvikou z Hazmburku pět dětí, Jaroslava, Jindřicha Jiřiho, Albrechta Jana, Elišku Kateřinu a Markétu Salomenu. Závětí z roku 1605 rozdělil své panství synům, zkrátka neměly přijít ani jeho dcery, které učinil vskutku bohatými nevěstami.¹³⁾

Na sklonku Zikmundova života oťrásla rodem dčst nepřijemná událost. Eliška Kateřina se totiž spustila s panským kovářem Jiřkem Wagnerem, za což ji rodina uvěznila na Hrubé Skále a později na Kumburku, kde ji držela až do roku 1619. Jen z povzdálí a zprostředkovaně mohla sledovat další vývoj rodu, který směřoval mřlovými kroky k svému pádu.

Zikmund Smiřický byl pověstný svou šetrností, synům však umožnil vynikající vzdělání. Jeho nejstarší syn Jaroslav (nar. 1588) studoval, podobně jako jiní Smiřičtí, na gymnáziu ve Zhořelci a poté na univerzitě v Basileji. Tam se cšlevědomě připravoval na politickou dráhu. Svědčí o tom jeho Řeč o svornosti a O rádcích.¹⁴⁾ Krátce pobyl i na univerzitě v Heidelbergu a pak cestoval po evropských zemích, poznal Francii, Nizozemí i Anglii. Po skonu Zikmunda Smiřického (27.5. 1608) spravoval obrovský majetek, v roce 1610 se oženil s Annou Zapskou ze Zap. Svých schopností však nemohl využít, neboť v následujícím roce (16.2. 1611) zemřel na dědičnou nemoc, jíž byla nejspíše tuberkulóza.

Nejstarším členem rodu byl Albrecht Václav z náchodské větve Smiřických. Také on studoval ve Zhořelci a v Heidelbergu. Nicméně ani on nezasáhl podstatně do dalších osudů rodu, protože zemřel již 24.4. 1614.¹⁵⁾

V té době žili jen dva Smiřičtí, dementní Jindřich Jiří (nar. asi 1592) a jeho bratr Albrecht Jan (nar. 17.12. 1594), který rovněž získal vysokoškolské vzdělání.¹⁶⁾ Po zhořeleckém gymnáziu studoval na univerzitě v Heidelbergu a procestoval Evropu. Navštívil jak Švýcarsko, tak i Francii, Belgie, Nizozemí a Anglii. Do Čech přijel jen kvůli pohřbu strýce Albrechta Václava Smiřického a převzetí dědictví. Cestování jej natolik uchvátilo, že se vydal do Itálie, kde strávil řadu měsíců. Touto cestou ukončil poznávání cizích zemí a vrátil se domů, aby spravoval svůj majetek a účastnil se politického života, do něhož jej směřoval Václav Budovec z Budova.

Tedy bylo v našich zemích poměrně dusno, sřlily akce nekatolických stavů, z nichž nakonec vzešlo protihabsburské povstání. Albrecht Jan Smiřický se jich účastnil velice energicky, neviděl svou kariéru v dvorské službě jako jeho předci. Byl jedním z iniciátorů defenestrace císařských místodržících, která byla domluvena právě v jeho malostranském domě. Došlo k ní 23. května 1618.¹⁷⁾

